

Сітцева М. В., аспірантка кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Інституту психології та соціальної педагогіки
Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна

КЛЮЧОВІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДО РОБОТИ З ДІТЬМИ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЗАСОБІВ МУЛЬТИПЛІКАЦІЇ

У статті визначаються провідні аспекти підготовки майбутнього практичного психолога до використання мультиплікаційної продукції у роботі з дітьми. Показано, що мультиплікація сприяє значному розширенню кругозору дитини, активізації пізнавальних процесів, накопиченню життєвого досвіду і способів взаємодії з оточуючим світом, завдяки чому вона є дієвим засобом цілеспрямованого впливу на дитину.

Ключові слова: медіаосвіта, мультиплікація, аудіовізуальна інформація.

Постановка проблеми. В умовах динамічного розширення сучасного освітнього медіа-простору виникає питання про інтеграцію медійного продукту в учбові та підготовчі програми вищих навчальних закладів [2]. Незважаючи на поширену практику впровадження новітніх інформаційних технологій, а також сучасних технічних засобів у навчальний процес, залишається відкритим питання застосування засобів медіа-інформації у професійній діяльності майбутніх практичних психологів, зокрема мультиплікаційних продуктів.

Мистецтво мультиплікації відоме здавна. Згідно з визначенням тлумачного словника, мультиплікація є видом кіномистецтва, а мультфільм — кінцевим продуктом мультиплікації.

Зазвичай мультфільм прийнято вважати провідним розважальним засобом для дітей раннього, дошкільного та молодшого шкільного віку. І хоча сьогодні мультиплікація значно розширила свою глядацьку аудиторію, головним об'єктом її призначення залишається дитяча особистість та вплив на неї. Якість цього впливу залежить не тільки від змістового наповнення мультфільму, а й від способу, умов та напрямку його представлення.

Не можна оминати увагою безперечний позитивний вплив мультиплікації на дитину. Завдяки значним зображувальним можливостям суттєво розширюється кругозір дитини, активізуються пізнавальні процеси, відбувається накопичення життєвого досвіду і способів взаємодії з оточуючим світом.

Таким чином, в межах цієї статті нас цікавить питання підготовки майбутніх психологів до використання мультиплікації при роботі з дітьми. Зокрема, зосередимо увагу на прикладних аспектах застосу-

вання елементів мультиплікації у роботі щодо розвитку ціннісної, моральної та пізнавальної сфер особистості дитини.

Мультиплікаційна продукція є доступною формою впливу, і в руках фахівця має значний розвивальний потенціал. Ми переконані, що цілеспрямоване та організоване застосування психологом засобів мультиплікації призводить до більш якіснішого засвоєння дитиною трансльованих орієнтирів, цінностей та норм, а також повноцінного її особистісного та пізнавального розвитку.

Аналіз наукових досліджень з теми. Питання професійної підготовки майбутніх практичних психологів розробляються у працях відомих вчених, серед яких: Г. С. Абрамова, Ф. Є. Василюк, О. Ф. Бондаренко, В. Г. Панок, Н. І. Пов'якель, Н. В. Чепелєва, Т. С. Яценко та ін. Змістові аспекти впливу мас-медіа та мультиплікації на особистість дитини вивчали Д. В. Андрющенко, О. В. Козачок, Л. Г. Козирева, Н. Є. Маркова, І. Я. Медведєва, А. О. Немирич, О. В. Петрунько, Л. Л. Тимофєєва та ін.

Зокрема, Н. Є. Маркова, керівник Центру комунікативних досліджень ІСЕПН РАН, вивчає вплив на дітей та підлітків різноманітних засобів масової інформації. А. О. Немирич [3] акцентує увагу на проблематиці впливу мультиплікації на дитину в контексті медіа-грамотності, актуалізуючи питання медіа-гігієни та контролю за переглядом дітьми телепередач.

Продовжуючи аналіз проблеми медіа-грамотності наймолодшої глядацької аудиторії, психолог Л. Л. Тимофєєва відмічає несистематизованість та хаотичність того інформаційного потоку, впливові якого піддається ще не сформована особистість. Автор закликає формувати у дітей міцний моральний стрижень, світоглядний орієнтир, а також естетичний смак та аудіовізуальну культуру.

Дитячі психологи Д. В. Андрющенко та І. Я. Медведєва наголошують на необхідності детального аналізу мультиплікаційного продукту, перш ніж запропонувати його до перегляду дитині. Вони також виділяють ознаки «шкідливого» мультфільму, спираючись на які психолог, що працює з дитиною, може здійснювати відбір того мультиплікаційного продукту, який найбільш сприятливим чином впливатиме на особистість маленького глядача.

Незважаючи на достатньо ґрунтовну розробку проблематики впливу мультиплікації на особистісний розвиток дитини, залишаються недостатньо визначеними механізми та способи застосування практичним психологом елементів мультиплікації при роботі з дітьми.

Мета статті полягає у виокремленні ключових аспектів застосування майбутнім практичним психологом мультиплікації як засобу розвивально-виховної роботи з дітьми.

Виклад основного матеріалу. Як засвідчує досвід підготовки психологів у вищій школі, на сьогодні в межах існуючої системи вищої освіти українською важко підготувати кваліфікованого фахівця, готового вирішувати поставлені перед ним професійні задачі прикладного характеру. Вища освіта майбутнього практичного психолога передбачає ґрунтовну теоретичну підготовку, однак в ході практичної професійної самореалізації перед вчорашнім студентом виникає проблема гострої нестачі знань, умінь та навичок, отриманих під час навчання.

Проблемним полем сучасної вищої психологічної освіти є робота з дітьми. Діти — досить специфічний об'єкт психологічної професійної діяльності, що вимагає ретельної теоретичної та, безумовно, практичної підготовленості. Психолог повинен спілкуватися з дитиною «на її мові», взаємодіяти з нею за допомогою тих інструментів, які для самої дитини є близькими та зрозумілими. Ми виділяємо три ключові інструменти такої взаємодії: гра (зокрема, іграшка як її основний засіб), казка і мультиплікація.

Інформацію з оточуючого світу дитина здатна сприймати переважно лише у вигляді образів, з яких у подальшому формується її власна модель оточуючого світу. Саме завдяки наявності образної передачі сюжету мультиплікація служить провідним засобом формування у дитини картини оточуючого світу, на основі чого будується орієнтовна модель поведінки у соціумі [1].

Можемо виділити основні характеристики мультиплікації, які дають можливість застосовувати її як засіб розвитку і виховання дитини:

- казковий сюжет, доступний для розуміння;
- насиченість яскравими образами, кольорова виразність;
- лаконічність подачі та динамічність розгортання сюжету;
- простота та легкість сприйняття дитиною тощо.

Мультиплікаційні герої демонструють дітям різноманітні форми та способи взаємодії з оточуючим світом, які у більшості випадків є еталонними для маленького глядача. Активне використання зазначеної структурної особливості мультиплікаційного продукту, що має на меті свідоме керування процесом розвитку та виховання дитини, буде ефективним лише за умови роз'яснення маленькому глядачеві демонстрованих ситуацій.

Особливо важливим є обговорення з дітьми тих мультфільмів, які вони переглядали самостійно. Здійснюючи подібну ретроспективу, малюк має змогу не лише згадати деталі мультиплікаційного сюжету з подальшим їх обговоренням, а й відмітити для себе дещо нове, що залишилося поза увагою у зв'язку з нерозумінням дитиною певних транс-

льованих символів. Таким чином, розвивальний потенціал мультфільму реалізується повніше. Поряд із цим, психолог має можливість виключити несприятливі аспекти впливу на дитину переглянутого мультфільму, або ж здійснити профілактику такого впливу.

Таким чином, пізнавальний та морально-естетичний потенціал мультиплікації надзвичайно потужний. Засобами мультиплікації психолог може говорити з дитиною про навчання і працю, про мужність і героїзм, дружбу, чесність і достоїнство, про добре і погане, про красу та почуття.

Крім цього, як ми вже зазначали, за своїми розвивальними та виховними можливостями мультиплікація подібна до гри та казки. Робота щодо виховання та розвитку малюка неможлива без інтеграції цих складників у процес взаємодії дитини з мультиплікаційною продукцією.

Окрім роботи з готовим мультфільмом, дитині можна запропонувати створити власний мультиплікаційний сюжет, зобразити його головних героїв, сформувати сюжетну лінію та змістове наповнення майбутнього мультиплікаційного шедеву. Поряд із значним виховним ефектом, який проявляється у більш глибокому розумінні і засвоєнні дитиною тих рис та якостей, якими вона планує наділити своїх персонажів, дитина матиме змогу реалізувати творчі здібності, розвивати уяву.

З віком сприйняття мультиплікаційних програм зазнає змін, зокрема значно збагачується сприйняття маленьким глядачем змісту мультфільму. Призначення мультфільму для дошкільнят — викликати певні емоції: радість, сміх або сум, співчуття героям. Для досягнення розвивального ефекту цього вже достатньо. При роботі з молодшими школярами психолог просить дитину не лише розповісти про переглянутий мультфільм, а й поділитися враженнями, які він у неї викликав, а також висловити власні коментарі щодо побаченого.

Однак, незважаючи на те що діти охоче діляться своїми враженнями від мультфільму, зазвичай вони не здатні досягнути його змісту: головний сенс побаченого залишається незрозумілим маленькому глядачеві. Тому дітей, особливо дошкільників і молодших школярів, варто заздалегідь націлювати на майбутній перегляд мультфільму, створювати у них певний настрій, спрямовувати їхні думки у потрібному напрямі. Така попередня робота допоможе психологу повніше розкрити для дитини зміст побаченого, а тому надасть йому більше можливостей для розвивальної роботи із застосуванням вже знайомих дитині образів та героїв мультфільмів. Адже улюблені персонажі виступають для дитини носіями певної сукупності рис та якостей, а тому образ знайомого героя є символічним, що є цінним інструментом у руках психолога-фахівця.

Звісно, не можна забувати і про естетичний складник мультиплікаційного жанру. Після перегляду мультфільму доцільно звернути увагу дітей на художні засоби, використані авторами: музику, танці, костюми героїв, картини природи тощо. Важливо, щоб мультиплікаційне мистецтво збудило у маленького глядача і естетичні переживання.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, мультиплікація, маючи значний потенціал впливу на розвиток особистості дитини, може отримати широке використання у розвивально-виховній діяльності практичного психолога. Завданням батьків, а також фахівців, які працюють з дитиною, є допомога маленькому глядачеві в орієнтуванні у складному світі вражень та емоцій, у розрізненні та усвідомленні ним власних емоційних переживань, у виробленні критичного ставлення до побаченого та засвоєння виключно сприятливих і позитивних моделей моральної поведінки, які сприятимуть формуванню цілісної системи світоглядних орієнтирів, норм та цінностей.

Подальші наукові дослідження можуть бути спрямовані на розробку структурно-методичних аспектів застосування елементів мультиплікації при роботі з дітьми щодо формування у них бажаних особистісних рис та якостей.

ДЖЕРЕЛА

1. Козырева Л. Г. О социально-психологических особенностях детской киноаудитории / Л. Г. Козырева // Юный зритель. Проблемы социологии кино. — М. : Искусство, 1981. — 71 с.
2. Концепція впровадження медіаосвіти в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу до порталу: <http://osvita.telekritika.ua/material/konceptsiya-vprovadzhennya-mediaosviti-v-ukrayini>
3. Немирич А. А. Роль мультипликационного кино в решении задачи формирования медиаграмотности детей дошкольного возраста / А. А. Немирич // Дистанционное и виртуальное обучение. — 2011. — № 10. — С. 31—38.
4. Петрунько О. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіа-середовищі : моногр. — Полтава : Укрпромторгсервіс, 2010. — 480 с.
5. Увлечение телевизором мешает детям концентрироваться [Электронный ресурс]. — Режим доступа к статье: <http://www.sunhome.ru/journal/1256>

В статье определяются ведущие аспекты подготовки будущего практического психолога к использованию мультипликационной продукции в работе с детьми. Показано, что мультипликация способствует значительному расширению кругозора ребенка, активизации познавательных процессов, накоплению жизненного опыта и способов взаимодействия с окружающим миром,

благодаря чему она является действенным средством целенаправленного влияния на ребенка.

Ключевые слова: медиа-образование, мультипликация, аудиовизуальная информация.

In the article the leading aspects of preparation of future practical psychologist are determined to the use of the animated products in-process with children. It is shown that the animated cartoon assists considerable expansion of range of interests of child, activation of cognitive processes, accumulation of vital experience and methods of co-operating with the surrounding world, due to what he is the effective means of purposeful influence on a child.

Key words: mediaeducation, animated cartoon, audiovisual information.

Снітко М. А., аспірант кафедри соціальної педагогіки та корекційної освіти Інституту психології та соціальної педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка, Україна

ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ ДО ФОРМУВАННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ В ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖІ

У статті висвітлюються результати проведеного дослідження з фахівцями соціальної сфери щодо їх обізнаності та визначення ставлення до проблеми формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі; здійснюється короткий огляд розробленої та реалізованої програми формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі.

Ключові слова: підготовка, фахівці соціальної сфери, Інтернет-мережа, підлітки, безпечна поведінка.

Постановка й обґрунтування актуальності проблеми. Стратегія розвитку сучасної університетської освіти в умовах постійного розвитку суспільства потребує підвищення вимог до освітньої системи та професійної підготовки висококваліфікованих фахівців соціальної сфери. Значної уваги потребує підготовка фахівців до роботи з підлітками щодо розв'язання багатьох соціальних проблем, зокрема й формування безпечної поведінки підлітків в Інтернет-мережі. Розвиток Інтернет-мережі, яка має свої переваги (спілкування, пошук друзів, велика кількість інформаційних ресурсів для навчання та просвіти) та недоліки (велика кількість спаму; залучення через спілкування в Інтернет-мережі до асоціальних організацій; розповсюдження фото- та відеофайлів із зображенням порнографії та насильства, в тому числі